

VİSHVVUPURÂJVA'DA PRAHLÂDA EFSANESİ

Doç. Dr. Kemal ÇAĞDAŞ

Masal ve efsanelerle dini inançların propagandasını yapmak çok eskiden beri mevcut bir gelenektir¹. Hemen hemen bütün dinlerin hocaları bunu yapmışlardır. Gâtaka'larda², Tevrat'da ve geniş Hind edebiyatı içinde bunun çok sayıda örnekleri vardır.

Epik Sanskrit dilinde meydana getirilmiş olan Mahâbhârata, Râmâyana ve Purâraa'larda Hiduizm'in çeşitli mezheplerinin propagandalarının yapıldığı meşhur efsaneler vardır. Halk toplulukları bunları asırlardır gerçek olayların nakli imiş gibi kabul edegelmiştir. Veda, Brahmâna, Upanisat ve Sûtra'lardaki girift, güç felsefi ve dinî açıklamalardan bir şey anlamayan toplumun kişileri inanç ve kanılarının kaynak ve desteğini bu çeşit edebiyattaki masal ve efsanelerden çıkarmıştır. Dolayısı ile bu masal ve efsaneler seçkin Brahman'ların edebiyatı ile halk arasında bir nevî irtibat halkası olmuştur³.

Purârea'larda nakledilmiş olan efsaneler, çoğunlukla, tanrıların tecessütleri, müminler, çileciler ve krallar hakkındadır. Onların olağan üstü kuvvet, kabiliyet ve serüvenleri nakledilirken mezhep propagandası yapılmıştır. İşte Vishmîpurâna'da, Daitya'lar⁴ kralı Hirarcyakashipu'nun oğlu Prahlâda'nın efsanesi bu tip efsanelerden biridir. Prens Prahlâda, daha dört veya beş yaşlarında bir çocukken Vishnu'ya inanmıştır. Halbuki bir Demon olan Hirânyakaşipu, tanrı Vishnu'ya düşmandır. Babasının ikaz, tehdit ve öldürme teşebbüslerine rağmen oğlan inancından vazgeçmez. Neticede, Prahlâda'dan memnun kalan Vishnu kendini prene gösterir, onun babasını yok eder, Prahlâda tahta geçer. Ölünce kurtuluşa (Nirvana'ya, Mokshâ'ya) kavuşur ve böylece Vishnu'nun bir inanırı olarak en yüce amacına ulaşmış olur. Yer yer çok acıklı olan efsaneye, baba ve oğul arasında sahneler şeklinde ilgi çekici bir düzen verilmiştir.

1. Bk. Çağdaş, K. Pançatantra Masalları, Ankara 1962, s. 9.

2. Bk. Ruben, W. Buddhizm Tarihi, Ankara, 1947, s. 8 - 24. Dil ve Tarih-Coğ. Fak. Yayınları No. 58.

3. Bk. Çağdaş, K. Fil Başlı Tanrı Ganeşa, Doğu Dilleri Dergisi, Cilt. I. Sayı I, sayfa 27 - 28.

4. Dowson, J. A. Classical Dictionary of Hindu Mytology. London 1950. (Daitya'lar, Vyâsa, Vishnu, Purâra, Vishreupurâna ve Prahlâda, maddelerine bakınız).

Çalışmamızda önce Hindu panteonunda Vishnu'nun yerine sonra Purârea'lara ve Vishnupurâna'ya dokunulmuş ve Prahlâda efsanesi, Vishnu propagandası yönünden incelenmiştir. Çalışmaya esas olarak Vishnupurâna'nın Şûmunilâla Gupta tarafından neşredilmiş olan tofokopisi alınmış⁵ ve yer yer Şridhara'nın tefsirli⁶ nüshasına ve H. H. Wilson'un tercümesine başvurulmuştur.⁷

Rigveda'da Vishnu'nun adı yaklaşık olara 100 yerde geçer ve doğrudan doğruya Vishnu'ya hitap edilen beş ilâhi vardır.⁸ Vedik Mitoloji'de, Vishnu'nun üç adım efsanesi, faal bir tanrı olduğu, İndra'nın dostu olduğu ve türlü bedenler edindiği hakkında nâkilller vardır. Bu tanrının sıfatları arasında özellikle lütüfkâr, affedici, yönetici ve koruyucu oluşu belirtilmiştir. Vishnu'nun kurbanın kendisi olduğu fikri de bu edebiyat içinde ifade edilmiştir.⁹

Vishnu'ya, Bhagavat, Vâsudeva, Krshna, Canardana gibi adlar da verilir. Rigveda içinde adı geçmekle beraber, Vishnu hakkında ilk tarihi kaynaklar şunlardır¹⁰. M. S. 5. Yüzyılda hükümdarlık etmiş olan Çandragupta, Kumâragupta ve Skandagupta, bastırdıkları sikkelerde "Paramabhâgavata" ünvanını kullanmışlardır. M. S. 400 yılına ait, Udayagir'de bulunmuş bir anıtta Vishnu olduğu tahmin edilen dört kollu bir tanrı tasvirine raslanmıştır. M. S. 454 ve 464 yılları arasına raslıyan Skandagupta devrine ait, Ghazipur'da bulunan bir putun Vishnu'ya ait olduğu tahmin edilmiştir. M. S. 456 da Çakrapâlita tarafından yaptırılan tapınaktaki ithaf yazısı Vishnu'ya bir dua ile başlar.

Beşinci yüzyılı izleyen yüzyıllarda Vishnu tapınakları, heykelleri¹¹ ve Vishnu ibadeti gittikçe artmış, bu tanrı Hindu üçlemesinde (Brahma, Vishnu, Şiva) önemli bir yer almıştır. M. S. 14. asırdan itibaren özellikle Vishnu'nun on avatarası¹² ve onunla ilgili heykeller pek yaygın hale gelmiştir.¹³

Eski Hint destan edebiyatı içinde, Purârea'lar önemli bir yer tutar. Epik Sanskrit devrine ait dille yazılmış olan Purârealar için "Purânam Akhya nam", "Eski Efsane" deyimi kullanılır. Purâna'larda, tanrı'lar, yaratılış, kıyamet, azizlerin efsaneleri, cin, peri, evrah, evren, ilk krallara ait soy lis-

5. Şrişrivishnupurâna (Sanskrit aslı ile Hindi Tercümesi) by Şûmunilâla Gupta Gorakpur, 1933.

6. Vishnupurâna, (Şridkâra'nın tefsiri ile) Kalkuta 1882.

7. Wilson, H. H. The Vishnu Purâna Translated from Original Sanskrit, London 1840.

8. Macdonell, A. A. Vedic Mythology Strassburg, 1897, (Vishnu için s. 37 - 41).

9. Macdonell, A. A. Vedic Mythology, Strassburg, 1897, s. 41.

10. Bhandarkar, R. G. Vaishnavism, Şaivism and Minor Religious Systems. Strassburg, 1913. s. 42 - 46.

11. Rao, T. T. A. Elements of Hindu Iconography, Madras 1914, Cilt I, Bölüm I, s. 73 - 279.

12. Makaledeki resme bakınız.

13. Rao, T. T. A. Elements of Hindu Iconography, Madras 1914, Cilt I, Bölüm I. (17 - 83. resimlere bakınız).

teleri kral ve azizlerin serüvenleri, ilâhiler, dualar, mitolojik olaylar anlatılmıştır. Hindu toplumu yüz yıllarca bu purâna nakillerine gerçek tarih kayıtları gözüyle bakmıştır.¹⁴ Fakat Purâna'larda verilen kral secereleri ve tarihi olayların gerçeğe ne kadar uydukları öteden beri bir tartışma konusudur. En eski devirlere ait başka tarihi vesikalar bulunmadığı için Purâna'ların önemi vardır.¹⁵

Puranâ edebiyatını teşkil eden eserlerin her birinde beş bölüm bulunduğu kabul edilir. Bunlar: Sarga (yaradılış), Pratisarga (yaradılışın devamı), Yanışa (tanrıların ve azizlerin şecereleri), Manvantra'lar (İlk insanlar-manu'lar- ile birlikte devirler), Vanzşânuçârîta (kral şecereleri). Purâna'ların hepsinde bu düzen ve sıraya tamamen bağlı kalınmadığı bir gerçektir. Purâna'ların bölümlerinde nakledilmiş olan olay ve açıklamalar öylesine çeşitli ve iç içe bir durumdadır ki onlarda yukarıda verilen sırayı görmek mümkün değildir. Vişnupurâna'nın bu geleneksel Purârea düzenine en uygun Purâna olduğu genel kanısı vardır.¹⁶

Bütün Purânâ'lar gibi Vishnu purâna için de belirli bir yazar aramıyoruz. Veda'ların, Mahâbhârata'nın mitolojik yazarı Vyâsa¹⁷ aynı zamanda Purâna'ların da yazarı veya derliyenisi olarak gösterilir. Vişnupurâna'nın tek bir yazarın el ve kafasından çıkmış olduğu kabul edilemez. Purâna'ya çeşitli devirlerde çeşitli ilâveler yapıldığı eserin anonim bir yapıt olduğu kadar kesindir. En eski Purâna'ların M. S. 7 yüzyıldan önce mevcut olduğu kabul edilebilir¹⁸ zira bu Purânaların listesinde 7. asırda yaşamış ünlü kral Harsha'dan bahis yoktur. Öte yandan şair Bana (takriben M. S. 625), filozof Kumarilla (takriben M. S. 750) ve Şankarâçarya (M. S. 9. asır) ve Ramanuca (M. S. 12. asır) Purâna'ları iyi biliyorlardı ve onlardan pasajlar almışlardır¹⁹.

M. S. Onbirinci asrın başlarında Hindistan'ı gezmiş olan, ünlü müslüman bilgin Elbirûnî, purâna'ları görmüştür²⁰.

Vişnupurâna, Vishnu'ya tapanların en önemli din kitabıdır. Fakat içinde son yüzyılların çok yaygın ve ünlü Vishnu ayin, tapınak ve kutsal yerlerinden bahis yoktur. Bunlar Vişnupurâna'nın eskiliğine bir işaretidir. Purâna'nın M. S. 5. asırda mevcut olabileceğini kabul etmekle beraber, son şeklini hangi tarihte almış olduğunu kestirmek imkânsızdır. Bazı Purâna-

14. Keith, A. B. A History of Sanskrit Literature., Oxford, 1956, s. 146 - 148.

15. Smith, M. R. On The Ancient Chronology of India (I, II, III, J. A. O. S. Clt. 77, No. 2, 4 1957; Clt 78, No. 3, 1958).

16. Winternitz, M. A History of Indian Literature, Kalkuta, 1927, s. 517 - 586.

17. Dowson, un yazımızda geçen eserinde Vyâsa maddesine bakınız.

18. Winternitz'in yazımızda geçen eseri, s. 525. e. bakınız.

19. Winternitz'in yazımızda geçen eseri, s. 526 ya bakınız.

20. Sachau, E. Elberuni's India, London 1910, Clt - I ve II, s. 92, 130; Clt. 2, 110, 113 ve başka yerler.

larda Vishnzupurâna'nın 23. 000 beyit olduğu kaydedilmiŐ ise de aslında Purâna 7.000 beyit kadardır. Vishreupurârea 6 bölümdür ve bölümlerde özetle Şu konulara dokunulmuŐtur: Purâna ParaŐara ile Maitreya arasında bir konuŐma ile başlar. Maitreya hocası ParaŐaraya bazı sorular sorar:

Bu dünya (yaratılmadan önce) nasıldı? gelecekte nasıl olacak? Onun esas unsuru nedir? Canlı ve cansız Şeyler nereden gelirler? Bunlar (kıyamette) nereye giderler? Nesnelerin tezahürü nasıl olur? Tanrıların ve baŐkaca varlıkların zuhuru neredendir? Okyanusların, dağların, dünyanın, güneŐ ve gezegenlerin yerleri ve büyüklükleri ne kadardır? Tanrıların ve diğer canlıların soy ve sopları nedir? Manu ve Manvantralar'ın Şecereleri nasıldır? Kalpalar denilen zaman bölümleri ve bu bölümlerin bölümleri, dört ağ ve her kalpa sonunda yer alan olaylar nelerdir? Tanrıların, azizlerin ve kralların tarihçeleri nasıldır? Vyâsa tarafından tanzim edildikten sonra Vedalar nasıl kollara (dallara, ekollere) ayrıldı? Brehmenlerin ve diğer kastların hayatlarının çeşitli devrelerinde vazife ve vecibeleri nelerdir? (I, 1, 4 - 11).

Üstad ParaŐara bu soruların cevaplarının kendisine büyük babası Vasishtha tarafından anlatıldığı olduğunu hatırladığını söyler ve hatırladıklarını nakleder.

Vp. nin birinci bölümünde nakledilenler sarga ve pratisarga konuları üzerindedir. Sarga nakledilirken prakrti adı verilen ezeli ve ebedi olan ilk maddeden kâinatın vcudâ geliŐi, pratisarga nakledilirken de kâinatı teşkil eden esas unsurlardan muhtelif varlıkların ilk olarak meydana gelmeleri ve geçici kıyametlerden sonra nasıl ortaya çıktıkları anlatılır. Gerek sarga ve gerekse pratisarga periodik olarak yer alırlar. Vishnu'nun, Brahma Őekil ve sâfatlarını edinmiŐ olarak hareket ettiği Brahmalığı sona erince biten devir sargadır. Pratisarga ise aynı Brahman'ın gündüzü ile baŐlıyan ve gecesiyle sona eren süredir, buna kalpa adı da verilir. Bir sarganın sonunda yalnızca ruhlar kalır, bir pratisarga sonunda aŐaĐı derecedeki yaratıklar yok olur fakat kâinatın esas maddesi ile tanrılar ve azizler mevcudiyetlerine devam ederler. Purâna'nın muhtelif kitap ve kısımlarında yer alan konulardan biri de kâinatın iskânı hakkındadır. Brahma iki cinse bölünür, erkek ve dişi olur. Kız evlâtlar pracapati diye adlandırılan asilzadelerle veya onların ahfadıyla evlendirilirler. Bütün insanların yedi azizin neslinden geldiği nakledilir. Manu Swayambhu ve karısı Satyarpa'dan doğan kızlar azizlerle evlenirler. Bir başka sarga'da ise Daksha adlı ulu kiŐinin dünyanın iskânını sağladığı nakledilir. Birinci kitapta geçen Dhruva ve Prahlâda efsaneleri Purâna konuları arasına sıkıŐtırılmıŐ uzun enteresan efsanelerdir. Kahramanlarının Vishnunun inanırları oluŐları ve dileklerine Vishnu'ya tapınarak, onun ltfunu sağlıyarak kavuŐmuŐ olmaları yer yer Vishnu'ya uzun uzun dualar etmeleri efsanelerin ana motifleridir. Bu ve daha bunun gibi birçok Vp. efsaneleridir ki Purânaya Vishru atmosferini vermektedir. Ef-

sanelerde bahis konusu olan olayları takip edebilmek güçtür. Gerek kahraman gerekse onun maceralarında geçen diğer karakterler gerçek Tanrı ve insanlar ve olağanüstü yaratıklar mitoloji unsurlarıdır ve olayların geçtikleri nakledilen yerler de mitolojik ülkelerdir.

Vp. nın ikinci kitabı Manvatralardan ilkinde gelmiş olan kralların adlarının sayılmasına devam ederek başlıyor. Sonra purânaya göre kâinatın coğrafyası anlatılıyor. Buradaki açıklamalar mitolojik efsanelerle karışmış haldedir. Ortada Meru adı verilen dağ, onu çevreleyen yedi tane dairevi kıtalar ve onların her birini çevreleyen okyanuslar anlatılır. Mamafih Bharata Varsha (Hindistan) coğrafyası nakledilirken geçen bazı nehir ve yer adlarının ülkenin bahis konusu kısımlarında gerçekten mevcut oldukları tesbit edilebilmiştir. Seyyareler ve gökteki diğer bazı yıldız sistemleri hakkında verilen ve esasında mitolojik olan mesafe bilgileri arasında bazı gerçeğe yakın olanları çıkmıştır.

Üçüncü kitabın başında Vedaların ve aynı zamanda Purârcaların tertip ve tanziminden, kısımları, bölünmelerinden ve bunları yaptığı söylenen aziz Vyâsadan bahsedilmiştir. Aynı kitapta Hinduların belli başlı dini ve sosyal enstitüleri, kastlar ve kast mesuplarının vecibeleri, hayatın muhtelif devrelerinde insanın çeşitli ödevlerinin neler olduğu muhtelif, ayin ve merasimlerde yapılacak işler nakledilmiştir. Bu hususlarda Vp. izahatı meşhur Manu kanunlarının adeta kısa bir özeti gibidir. Bu kısımda Vishnuit bir havanın bulunmayışı Purâna'da din ve sosyal bakımdan Hinduizmin ruhuna sadık kalınmış olduğuna bir delil teşkil eder.

Dördüncü kitapta hanedan sülâleleri, ve sülâlenin kralları ve onların devirlerinin olayları nakledilmiştir. Hint tarih ananesi ve Hindistan'da eski devirler için tarihi yazılı kaynakların çok azlığı nazarı itibara alınarak Purâraa'ların, ve bu arada Vishnupurâna'nın bu konularda verdiği izahatın üzerinde durulmağa değer olduğu anlaşılacaktır.

Beşinci bölüm Vishreu'nun tecessütlerinden Krishna'nın serüvenlerini nakleder. Bu kitap Harivamşa adı verilen bir başka destanda yer alan Krishna serüvenlerini özetle vermektedir.

Altıncı kitabın belli başlı konusu kıyamet, çeşitleri ve hususiyetleridir. Krta, Trelâ, Dvâpara ve Kâli Yugalardan bahis vardır. Bunlar ve özellikleri sayılır. Yer yüzü hayatının elem ve keder verici olduğu sayılıp döküldükten sonra, tanrıyı bilmek için yoga yapmak gerektiğini bunun esasının ise Vishnu'ya tapmak olduğu anlatılmıştır. Son kısımda Purârea'nın içinde yer alan konular sayılır ve Vishreu adına bir ilâhi ile sona erer.

Daityalar kralı Hiranyakaşipu tanrı Brahma'nın lütfuna nail olarak kuvvetlenmiş ve kendini üç âlemin hâkimi ilân etmişti. Tanrılar kralı İndra başta olmak üzere, diğer bütün tanrıların haklarına tecavüze başlamış ve yer yüzünün bütün yaratıklarını kendine köle etmişti. Peri kızları çalıp oynarken bir zevki sefa âlemi yaşıyordu.

kralın Prahlâda adında bir oğlu vardı. Bu prens hocasının evinde kalıyor ve kendi yaşındaki çocukların öğrendikleri şeyleri öğreniyordu.

Günün birinde kral oğlunu gördü ve öğrendiği şeylerden okumasını söyledi, Prens:

"Şrûyatâm tâta vakshyâmi sârabhûtam tavâcnayâ
samâhitamanâ bhûtvâ yanme çetasyavasthitam (I, 17, 14)
anâdimadhyântamacam vrhikshayamacyutam
prareato' smyantasantânâ sarvakâreakâranam (I, 17, 15)

"Dinleyiniz babacığım, emirleriniz üzerine öğrendiklerimin bir özetim size nakledeceğim. Dinleyiniz, benim aklımı tamamen işgal eden şeyin ne olduğunu size anlatacağım. Ben, başlangıcı, ortası ve sonu olmayan, artmayan ve eksilmeyen, dünyanın yenilmez hâkimi, sebeplerin sebebi olan (Vishreu'ya) ibadeti öğrendim".

Kral, oğlunun bu beklenmedik sözlerine kızdı ve prene niçin böyle şeyler öğrettiğini hıcasından sordu. Hocası bunları prene öğretmediğini söyleyince, kral, oğlundan bunları nereden öğrendiğini sordu.

Prens:

şâstâ vishnuraşeshasya çagato yo hrđi sthitah
tamrte paramâtmânâm tâta kah kena şâsyate (I, 17, 20).

"Vishnu, babacığım, O bütün dünyanın öğreticisidir. Öğreten de öğrenen de o yüce ruhtan başkası değildir."

kral:

ko'yam *vishnuh* sudurbuddhe yam bravâshi *pirnalı* punah
çagatâmişvarasyeha puratah prasabham mama (I, 17, 21)

"Abdal, önümde ismini tekrar edip durduğun bu Vishnu da kim oluyor? Bütün üç âlemin kudretli hükümdarı bizzat benim."

Prens:

na şabdagoçaram yasya yogidhyeyam param padam
yato yaşça svayam vişvam sa vishreuh parameşvaraA (I, 17, 22)

"Yogilerin kendine ibadet ettiği, tasviri imkânsız, yüce mekân varlıkların kaynağı ve kendisi olan yüce Vişhrau"

kral çok hiddetlendi ve:

parameşvarasamcna'na kimanyo mayyavasthite
tathâpi martukâmastvam prabravishi punah punah (I, 17, 23)

"Cahil sen ölümüne mi susadın ki henüz ben hayatta iken bir başkası için tekrar tekrar "yüce tanrı" diyorsun"

Prens:

na kevalam tâta mama pracânâm
sa brahmabhûto bhavataşça *vishnuh*
dhâtâ vidhâtâ parameşvaraşça
prasida kopam kurushe kimartham (I, 17, 24)

"Aynı zamanda Brahma olan Vişnu bütün varlıkların yüce hâkimidir. Yalnız benim değil, bütün beşeriyetin ve hattâ baba senin yaratıcın ve muhafızındır, bunda kızacak ne var ki?"

Oğlanın bu sözleri üzerine iyice öfkelenen kral onu kovar ve hocasının evine götürülerek düşmanın methiyelerim söylemekten menedilmesini emreder.

Prensi hocasının evine götürdüler. Oğlan hocasını dikkatle dinledi ve bilgisini arttırdı. Aradan biraz geçince kral prensi huzuruna çağırdı ve yine neler öğrendiğini sordu.

Prens:

yatah pradhânapurushau yataşçaittaççarâçaram
kâranam sakalasyasya sa no vishnu prasidatu (1, 17, 30.)

"Madde ve ruhun kendinden doğduğu, hareketli ve hareketsiz herşeyin çıktığı, her türlü yaradılışın sebebi Vishnu bize karşı lütufkâr ola."

kral oğlunun halâ Vişnu'dan dem vurduğunu görünce yine hiddetlendi ve mahiyetindeki eli mızraklı Daityalara dönerek onu öldürmelerini emretti. Muhafızlar mızraklarla gruplar halinde oğlana hücum ederlerken prens içinde şunları söyledi:

vishnuh şastreşu yushmâsu mayi çâsau vyavasthitah
daiteyâstena satyena mâkravantvâyudhâni me (1, 17, 33)

"Daityalar, silâhlarınızda ve benim bedenimde Vishnu'nun bulunduğu nasıl bir gerçekse silâhlarınızın beni incitmiyeceği de o derece de bir gerçektir" dedi.

Gerçekten yüzlerce Daityanın mızraklarını saplamasına rağmen prens hiç acı duymadı ve kuvveti daima yenilendi. Bunun üzerine kral oğluna inandından vazgeçerek düşmanım övmemesini ve böyle yaparsa kabahatlarının affedileceğini söyledi.

Prens:

bhayam bhayânâmapahârini sthite manasyanante mam kutra tishthati
yasminsmrte canmacarântakâdibhayâni sarvânyapayânti tâta (1, 17, 36).

"Bütün tehlikelere karşı duran ezeli ve ebedi muhafızı aklımda tuttukça hiç korku duymuyorum. Zira onun yalnızca hatırlanması bile doğum ve beşerin düçar olduğu sıkıntıları sona erdirir."

Oğlunun halâ yola gelmediğini gören kral bu defa dev gibi yılanlara oğlanı ısırmasını emretti. Yılanlar prensin bedenini her yanından ısırdı-larsa da oğlana bir şey olmadı, bilâkis kendi dişleri eğildi. Bunun üzerine kral devasa fillere emretti. Oğlan bu sefer de Vishn'yu düşünüyor, ona sığı-nıyordu. Onun için filler dahi onu öldüremediler. Kral bu defa ateşe (Ateş tanrısına) oğlanı yakmasını emretti. Fakat yine oğlana bir şey olmadı. Bunun üzerine kralın Brehmenleri, ona hiddetinden vazgeçmesini, çocuğu kendi-lerine vermesini söylediler. Brehmenler çocuğu bizzat terbiye edeceklerim ve onu Vişhrau yolundan ayıracıklarını ve şayet yine de yola gelmezse kendileri onu öldüreceklerini söylediler.

Prens tekrar hocasının evine döndü ve derslerinden kalan zamanlarda Daitya çocuklarına şu öğütleri verdi (I, 55 - 89):

"Ey Daitya oğulları insanlar doğarlar gençlik, orta yaş ve ihtiyarlığı idrak ettikten sonra ölürlük. İnsanlar doğup ölmekte devam ettikleri müd-detçe keder ve elemenden uzak kalamazlar. Bazı aptallar açlık ve susuzluk ve soğuk gibi sıkıntıların giderilmesini zevk sayarlar. Çünkü dalâlet içindedirler. Kadın, mal mülk ancak insana yük ve endişe sebebidir. Doğmak büyük bir acıdır. Zira doğan nasıl olsa ölecektir ve tekrar bir başka rahime girecektir. Onun için sizlere söylüyorum, bu kederler okyanusu olan dünyada tek ger-çek ümit Vishneu'dur. Ben henüz 4-5 yaşında bir çocuk olduğum halde tef-rik bilgisini kazanmak için gayret ediyorum, çocukluk, gençlik ve ihtiyarlığın şartlarına ehemmiyet vermeden daima kurtuluş için çalışmak gerektir. Vish-nu'ya ibadet onun üzerinde teemmülde bulunmaktır ve aslında zor bir iş de değildir. Aslında bütün dünya yalnızca Vishnu'nun bir tezahüründen ibaret-tir ve varlıklar ondan ayrı değildir. Onun için bilginler bu dünyayı ve varlık-ları kendilerinden farklı olarak değil kendilerinin aynı olarak görürler".

Prens sözlerini şöyle bitirdi:

asârasamsâravivarteneshu mâ yata tosham prasabham bravimi
sarvatra daityâssamatâmupeta samatvamârâdhanamaçyutasya (1,17,90)
tasminprasanne kimihâstyalabhyam dharmârthakâmairalamalpakâste
samâşritâhbrahmataroranantannihsamşayam prâsphyatha vai mahatpha-
lam (1, 17, 91)

"Size söylüyorum ki bu tehlikelerle dolu dünyada defalarca gelip gitmek insanı tatmin etmez, fakat ibadeti ile insanın sukûna kavuştuğu Vishnu'ya tapınarak daimî huzura kavuşacaksınız. O memnun olunca erişilmesi im-kânsız bir şey kalır mı? Zenginlik, zevk ve fazilet gibi şeyler, bitmez tüken-mez gerçek bilgi hazinesinden (Vishnu'dan) edinilebilecek büyük ve değer-li meyva (kurtuluş) yanında şüphesiz çok cüz'i kalacaktır".

Efsane 18. kısım devanı diyor. kral, oğlunun genç Daitya çocuklarına kendi fikirlerini aşıladığını görünce açığımlar çağırıldı ve prensin yemeğine

zehir koymalarını emretti. Prens bu yemekleri yerken daima Vishnu'yu düşündüğü içi yemeklerdeki zehir ona hiç tesir etmedi. Bunun da para etmediğini gören kral Brâhmanlarını çağırdı ve onlara prensi yok edecek bir ayin hazırlamalarını emretti. Brâhmanlar bir kere daha prensi Vishnu'dan vazgeçirmeyi denediler. Fakat prens onlara şöyle cevap verdi:

dharmârthakâmamokshâşca purushârtha udâhrtâh
çatushtayamidam yasmâttasmâtkim kimidam vaçah (1, 18, 21)

"Fazilet, servet, sevgi ve kurtuluş insan oğlunun dört amacı olarak bilinir, bu dört şeyin ihsan edicisini, (Vishnu'yu) hiçe saymak olur mu?" Brâhmanlar bu gayretin de boşa gittiğini görünce hemen ayine başladılar. Sihirli alevlerle çevrili korkunç bir dişi yaratık ortaya çıkardılar. Bu yaratık prene yaklaşıp elindeki üçlü yabayı onun göğsüne bastırdı, fakat bu silâh oğlanın göğsüne saplanmadığı gibi yere düştü ve parçalandı. Prens bu sırada yüce tanrı Vishnu'nun içinde bulunduğu göğüse karşı şimşek dahi bir şey yapamayacağını, böyle bir silâhın şüphesiz paramparça olacağını söyledi (1, 18. 36). Prens bu büyü mahsulü yaratığı Brahmanların üzerine saldırttı. Onları bir anda yok etti. Bunun üzerine prens bu defa Brahmanlara acıdı Vishnu'ya dua ve niyaz ederek onların tekrar dirilmelerini diledi. Hemenayağa kalkan Brâhmanlar prene dua ettiler ve çekilip gittiler.

Efsane 19. kısımda devam eder. kral son çarenin de para etmediğini görünce oğlunu yanına çağırttı ve bu olağan üstü kuvvetlere nasıl sahip olduğunu sordu. Prens sahip olduğu kuvvetlere Vishnu'ya ibadet eden herkesin sahip olacağını, başkalarının fenalığını düşünmeyenlerin, başkalarını kendinden farklı saymayanların işlediği günahların tesirlerinden uzak kalacaklarını ve böylece tekrar doğma sebebi yok olunca doğum ve dolayısıyla kederin nihayete ereceğini söyledi. kral yine hiddetlendi. Etrafındakilere oğlanı buldukları yüksek yerden aşağıya fırlatmalarını emretti. Fakat oğlan hiçbir şey olmadan yere düştü. Bunun üzerine büyücü Şamvara oğlanı öldürmeğe çalıştı ise de muvaffak olamadı. Çünkü Vishnu Sudarşana adlı çarkı ile büyücüden oğlanı korudu. Sonra kuru, sıcak rüzgâr oğlanın bedenine girerek onu öldürmek istedi. Fakat daima Vishnu'yu düşünmekte olan prene hiçbir şey olmadı. Vishnu geldi bu korkunç rüzgârı yuttu. Prens evine döndü ona kralların bileceği şeyler öğretildi. kral olduğu zaman vezirlerine müşavirlerine, dost ve düşmanlarına karşı nasıl davranması gerektiği izah edildi. Bir gün babası prensi bu hususlarda öğrendiklerini tekrar etmesini söyledi. Prens hocasının devlet idaresi bilgisini kendisine öğrettiğini fakat kendisinin bu bilgileri tasvip etmediğini zira dost ve düşman diye bir tefrik yapmadığını, yüce Vishnu'nun herkesin içinde bulunduğu cihetle dost ve düşman diye bir tefrik yapılmaması gerektiğini anlattı. kral yine öfkelendi. Oğlanı iyice bağlatıp okyanusa attırdı. Prens sular üzerinde yüzdüğü sırada okyanus kabardı, dünyayı istilâ etme tehlikesi başgösterdi. kral bunu görünce oğlanın üzerine kayalar yığılmasını emretti. Bu sırada prens Vishnu'ya dua ediyor şöyle diyordu:

sarvagatvâdanatasya sa evâhamavaştithah
 mattah sarvamaham sarvam mayi sarvam sanatâne (1, 19, 85)
 ahamevâkshayo nityah paramâtmatsamşrayah
 brahmasamcno'hamevâgre tathânte ça parah puman (1, 19, 86)"

"Yüce tanrı (Vishnu) herşeyde mündemiçtir, benim bedenimde de o vardır, çünkü o her yerdedir, bunun için herşey bendedir, ben herşeyim (aham sarvam) ve ben ezeli ve ebediyim. Ben yok olmam. Yüce ruh ile ün-siyetim vardır. Adı yüce ruh olan, herşeyden evvel ve her şeyin sonu olan Brahma'dır".

Bu tarzda kendini Vishnu'dan farksız olarak teemmül eden prens kendi benliğini unuttu, neticede Vishnu ile bir, yekvücut oldu, "ben ezeli ve ebedi Vishnu'yum" dedi.

Efsane yirminci kısımda da devam eder. Prens duaları sayesinde ve Vishnu kendi bedeninde olduğu için kendini bağlayan bağlar çözülür, okyanus müthiş bir şekilde kabarır ve etrafa kayalar saçılırken prens yer yüzüne çıkar. Etrafına bakınır dünyayı görür, kendinin prens olduğunu hatırlar ve tekrar Vishnu'ya dua etmeğe başlar. Bu duasında prens, Vishnu'yu bilhassa birbirine zıt düşen sıfatlarla anlatır. Parçalanabilen, parçalaramayan tezahür etmiş, tezahür etmemiş gibi. Prens duasının sonunda Vishnu'ya kendini göstermesini diler. Vishnu prene görünür. Kendine gösterdiği bağlılıktan ötürü memnun kaldığını ve bir dilekte bulunmasını söyler. Bunun üzerine prens daha sonraki hayatlarında da Vishnu'ya olan bağlılığının devam etmesini diler. Vishnu bu dileğini kabul eder, ve bundan başka bir dilekte daha bulunmasını söyler. Neticede Vishnu prene Nirvanaya (kurtuluşa) erişeceğini müjdeler ve ortadan kaybolur.

Kısmın sonuna doğru kralın yarı insan yarı arslan şeklinde tecessüt etmiş Vishnu tarafından öldürüldüğünü sonra prensin babasının boşalan tahtına geçtiğini, iyi e'alinin ecrü cezası sona erince kayıtlardan kurtulduğunu varlığı, fani hayatı sona ererek halâsa kavuştuğu nakledilmiştir. Efsane prensin hikâyesini daima dinleyenlerin, Vishnu'nun prensi felâketlerden koruduğu gibi, koruyacağını bildirerek sona eriyor.

Görülüyor ki, prens efsanesi bütün hususiyetleriyle bir Vishnuit efsanedir. kral bütün çarelere başvurduğu halde daha 4-5 yaşındaki prensi öldürtemiyor. Çünkü o daima Vishnu'yu düşünmekte, kalbini, aklını onunla doldurmaktadır. Baba ile oğul arasında geçen bu hâdise zikredilerek Vishnu propagandası yapılmış, Vishnu, ibadetinin ideal bir örneğiyle Vishnu'nun abidlerine karşı lütüfkârlığı öğülmüştür. Prens, hiç bir tehlikeden ve tehditlen yılmadan Vishnu tarafını tutmakta Vishnu da onu her tehlikeden korumaktadır. Prens, krallığı mal, mülk, servet ve şânı terk ediyor, daima Vishnu'ya ibadet ediyor, nihayet kendisinin ondan ayrı bir varlık olmadığını kavırıyor, "Ben Vishnu'yum", "Ben Vishnu'yum" diyor. Böylece en yüce bilgiye erişmiş oluyor; kurtuluşa müstait hale geliyor.

Efsanede bundan başka şu görüşler ifade edilmiştir:

Bu dünya elem ve kederle doludur, zevk gibi görünen hâdiseler varsa da bunlar da aslında kederden başka bir şey değildir. Ancak bunların gerçek mahiyetini bilenler zevk sanılan şeylerin kederden başka bir şey olmadıklarım anlayacaklardır. Bu kederlere düçar olmak doğum yüzündendir. Bunlardan kurtulmak kabildir. Bunun bir yolu vardır. Bu yol Vishnu'ya sığınıp ona ibadet ve onun üzerinde teemmül etmektir. Bu işe en erken hattâ çocukluk çağında bile başlamak lâzımdır. Bu yolun başarılı olduğundan şüphe edilmemelidir. Yolun sonunda ruh ile beden, madde ile ruhun dış alemle iç âlemin gerçek mahiyetlerini; birliğini, anlayan kişi Vishnu'nun herşey olduğunu kavrayan kişi, sulh, ve sükûna kavuşacak en büyük şeyi (kurtuluşu) kazanacaktır.

Hikâyede yer yer sayılan sıfatları Vishnu'yu şu karakterlerle canlandırmaktadır:

a) VISHNU doğmaz, ölmez, parçalara bölünmez, başı ortası ve sonu yoktur.

b) Vishnu kâinatın ezeli ve ebedî hâkimidir, yapıcısı, koruyucusu ve yok edicisidir. Varlıklar ondan doğmuşlardır. Onda mevcutturlar ve ona rücu ederler, o varlıkların kendisidir. Bütün varlıklarda olduğu gibi her insanda vardır. Her yerde hâzır ve nazırdır. Herşeye kadirdir ve her şeyi düzenleyen odur.

English Summary

The art of propagation of the religious believes through stories or legends is a practice of the preachers of religion. We find many examples of the art in Câtakas, Old Testament and in the vast epic literature of the Hindus. In famous Hindu epics and Purâncas there are numerous stories and legends told to teach and propagate the believes of different Hindu sects. In these legends the difficult language and highly speculative theology of ancient Hindu sages, have been put into simple language and easier and clearer believes. These believes are told in the interesting adventures of religious heroes who have been entertaining great love and respect among Hindu peoples.

In Vishnupurâna there are many legends of this kind. One of them, the legend of Prahlâda, is very typical and famous. Prince Prahlâda was the disobedient son of Hirareyakashipu, the king of Daityas. The father is an Asura and enemy of Vishnu, the son is a born devotee of the same God. The adventures of prince Prahlâda and his merciless father is a legend in which the propaganda of Vishnu and Vishnuism take place.

In our study of the legend we have first given a short account of history of Vishnu, then some characteristics of Puranas and Vishnupurana. After that we studied the legend from the point of view how a religious propaganda is made. We have pointed it out that, though very long the legend is successful and interesting.

It can be taken as a good summary of popular Vishnuit beliefs and to some extent, the Hindu ideals.

VISHNUPURANA'DA PRAHLADA EFSANESİ

